

ruha välja oma nägemata läbi, mõta rahus väestu Õma jumaste hinged," ja õnnistas kõiti jo valmistasid neid surma väestu ette. Mõned suriwad suitsu lätte, mõned põlesiwad ja mõned jõiwad Tatarlaste mõõga läbi surma, kes ütked maha muidlased ja lirilusse tungisid, tölk õra häärbitates. Kallid tõid, kullo, hõbeda, wanad würstiriided, wanad raamatud läästurjades, tödige medasivad Tatarlased enestega ühes.

Nüüd kui tölk oli õra häärbitab, siis lääsiwad Tatarlased Suurkürdi osima. Jüri Vjewolodovitš seisis oma sõjaväegaga Siti-jõe tallasel, mis Maloga jõlle joostev, mitte langev Wolga jõest. Kui Suurkürist Jüri Vjewolodovitš oma kodumaa ja oma õde dunetujest kuulda sai, siis palus ta Jumalat, temale kannatusi läkitada, nagu Quobil, sell suurel valumehele, oli. Tema nutus walus ja turbusse piiraid, oga julgust ei laotanud ta mitte õra ja valmistas oma sõjaväge õamaa väenlaste väestu jõtta.

Bati ei loßnud ennast tana oodata: tema sõdaväe hulgad piirasiwad würsti sõdaväge ümber. Jüri Vjewolodovitši tenuud würstidega hobuste selga ja sibutas Tatarlastele väestu. Taplus oli lange, Suurkürist langes lohingis, tema sõjavägi lõödi maha ja tema õpoeg Vasillio langes väenlaste lätte wangti.

"Ole metega, jõdi ühes," ülesiwad temale Tatarlased. "Hirmjad merejoojad, minu kodumaa ja õhtisuse väenlased, nalgigi ei mõi teie minu sõpradeks saada, nialgi ei jõua teie mind sunnida fristlaste väestu taplema!" lootsis Vasillko. "O, sina pime ja hirmus sul! Jumal elab, ja sina annab Temale looduse ilma jüüta walatud were eest." Tatarlased loiwad tema maha ja heitsiwad tema surnuheha meisa, kust teda piiskop Kirill ühes Vjewolodi lehaga leidis. Mõlemad surnud viidi Vladimiriisse, kuhu neid maha maeti. Nutmine oli suut, kest tölk armastisiwad Vasillit tema julguse, tarkuse ja taaduse pärast. "Kes teda teenis," kirjutab ajaloos kirjutoja: „kes tema leiba jõi, temaga ühest astjast jõi, ei see wöinud enam teise würdli teenet olla."

Aga Bati tungis oma sõdaväega edasi, wöritis Eweri ja Tortsobi linna ja hõivas Novgorodi poolle minema. Külaad sadusivad, rahwas lõödi maha. Veel 100 wersta, siis oleks Bati Novgorodi all oinud. Keskade tuli lätte, lumi hõetas sulama; Novgorod sei-

sis soode ja metsade leedel, kust mitte läbi ei saanud, ja Bati põras ümber, Novgorodi rahva suureks rõõmusks ja läts tagasi Wolga-jõe ääre. Nõnda oli Novgorod hirmjääl dunetujest peaenud.

Aga tee peal piiras Bati väisele linnakese Raselsti, Raluga subermangus, ümber. Tugewus ei tule, nagu teado, mitte rahva hulgast, vaid ta tuleb meeletehjusest ja ühendusest. — Ühenduses on fa ühesesa meest tugewamad lui läbus 900. — Raselsti linna rahwas oliwad ühes nõus oma würstid eest seisma viimiseni hingetõmbamiseni, töötasivad oma elu ennemine jätku püha Kodumaa eest kui endis paganate alla heito. Seitse nädalat paniwad Raselsti linna rahwas Batiile väestu, ja kui Bati linna õra wöritis, siis tungisid nad Tatarlaste kallale nugadega ja wõilesiwad nendega oma kodulinna läitsedes niiksa, kui viimane mees oli langenud. Tatarlased olid vila ümberpiiramise läbi nõnda vihaselt läinud, ei nad felleieggi ormu ei annud, ei naedele ega lastele ega mana-tuufadele. Würst sadus õra nõnda, et keegi ei teadnud, kuhu ta jääb; tema oli alles noor ja sõne läts laialt, tema olla were sioge õra nppunud. Sesit ajaest jaadil ei nimetonud Tatarlased seda linna enam Raselstilt, vaid hündsivad teda „turjols linnaks“.

Kui Suurbalt ja Hääsanu maad oliwad õra laastatud, lääsiwad Tatarlased õra teppidesse — ja audsiwad Venemaaale natukeseks ajaks hingi rõmmata. Venelased mõtlesid, et nüüd väest ju dunetujele ots tulnud. Lõunapool elavad würstid täna siwad Jumalat, et wiletsid neist mõõda läinud. Aga nad ellsiwad libedastie. Teisel aastal ilmusi wad Tatarlased uneste, aga nüüd Lõuna-Venemaa. Ka lõunapooldsed Venemaa würstid pidirad Tatarlaste laastamist maitsta jaama ja õra eloma, mis rassed wiletsuse pääwad tütides ja umbusaldusest teine teise väestu wöiniwad tulla.

Tatarlased wöisiwad Perejashlavli ja Tschernigowi linnad õra ja hõivasid Riemi poole minema. Aiumu juba oli Bati kuulda saanud Riewist, Bene linnade emast. Küvi tunis oli igale poole tunginud. Kui Tatarlased selle linna olla joudsid pahemalt poolt Dneperi jõge, paniwad nad imels tema iludust ja toredust. Riewil oli valge müür ümber, palju rohelisi